

UN WATER
22. MAREC
SVETOVNI DAN VODA

SVETOVNI DAN VODA 2023 : POSPEŠIMO SPREMEMBE

Svetovni dan voda, ki ga vsako leto obeležujemo **22. marca**, je po vsem svetu namenjen ozaveščanju ljudi o pomembnosti vode za življenje na Zemlji in poudarjanju pomena trajnostnega upravljanja vodnih virov. Vsako leto odpira novo temo, ki se osredotoča na specifične izzive in rešitve v zvezi z vodo za izboljšanje življenja nas vseh.

Letošnji svetovni dan voda 2023, ki ga bodo po svetu spremljali različni dogodki in aktivnosti, kot so predavanja, okrogle mize, izobraževalne delavnice, čistilne akcije ter ozaveščevalne kampanje, se osredotoča **na reševanje vodne in higienske krize** in z geslom **Pospešimo spremembe** ljudi poziva, naj storijo vse, kar lahko, da bi ju pomagali rešiti.

Da se premaknemo korak naprej pri doseganju zastavljenih trajnostnih ciljev, ki smo se jim zavezali z **Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030**, je izzive in z njimi povezane nujne spremembe treba nasloviti že danes. **Cilj 6** v agendi narekuje, da bi morali v naslednjih sedmih letih **vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarno varnost ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri**.

Zaveze posameznikov in skupnosti ter zaveze vlad, podjetij, organizacij, ustanov in koalicij bodo sestavljale **Akcijski načrt za vodo**, ki bo predstavljen tudi na **konferenci OZN o vodi 2023** (22.–24. marec), kar bo prvi tak dogodek po skoraj 50 letih. Konferenca je zasnovana tako, da bo povezala različne vrste deležnikov, ki bodo oblikovali nova partnerstva in sprejeli zaveze za hitrejše ukrepanje.

Težave, s katerimi se soočamo

Z ustreznim upravljanjem voda, s katerim bi zagotovili varen dostop do pitne vode in izboljšali sanitarno ureditev za rešitev higienske krize, bi 6. cilj trajnostnega razvoja v okviru Agende 2030 lahko uresničili, a smo od tega še zelo daleč. Človekova pravica do vode in higiene ni izpolnjena, zaostanek pri doseganju cilja pa očiten. Motnje po celotnem vodnem krogu spodkopavajo napredek pri vseh glavnih globalnih vprašanjih. Ta se nanašajo na zdravje ljudi in njihove pravice s stališča

dostopa do varne in zdrave pitne vode ter do ustrezne sanitarne varnosti, na odpravljanje lakote, uresničevanje načela enakosti med spoloma, možnosti dela in izobraževanja, razvoja gospodarstva in industrije ter preprečevanja nesreč in zagotavljanja miru v svetu.

Kaj lahko storim(o), da pospešim(o) spremembe?

Vsak od nas lahko postane del sprememb in v svojem vsakdanjem življenju spremeni načine uporabe, porabe in ravnanja z vodo in prispeva k ohranjanju naših vodnih virov. Ob varčevanju z vodo, tako pri osebni higieni kot pri pripravi hrane, pomivanju posode ter pranju perila, so tu še skrb za razumno uporabo nevarnih snovi v gospodinjstvih, za redno vzdrževanje interne vodovodne napeljave in odtokov, malih komunalnih čistilnih naprav, za pravočasno praznjenje greznic, shranjevanje padavinske vode za zalivanje vrtov in skrb za pravilno odlaganje odpadkov; živilskih odpadkov, olj, zdravil in kemikalij nikar ne mečite v wc-školjko ali v odtoke, raje ugotovite, od kod prihaja vaša voda in zatem obiščite še čistilno napravo, da spoznate, kako se komunalna voda čisti in razbremenjena onesnaževal vrača nazaj v okolje. Če boste postali razumen potrošnik in kupovali le stvari, ki jih potrebujete, boste k zelenim spremembam v globalnem svetu veliko prispevali.

OZN pri ozaveščanju javnosti ob letošnjem svetovnem dnevu voda prispevek posameznika ponazarja s starodavno zgodbo Kečujev iz Peruja o kolibriju, ki je gasil velik gozdni požar s kapljicami vode, ki jih je prinesel v kljunu.

Letošnji svetovni dan voda, ki nagovarja ljudi z »**Bodi sprememba, ki jo želiš videti v svetu**«, je enkratna priložnost, da združimo moči za vodo in skupaj pospešimo napredek. Vsak naj odigra svojo vlogo in stori, kar lahko, da skupaj rešimo vodno in higiensko krizo. Poučimo se in poglobimo v dejstva o vodi, ki je dragocena naravna dobrina in ključna za naše življenje, spremljajmo vsebine in poročila OZN in Svetovne zdravstvene organizacije (WHO), preučujmo težave z vodo in s higieno v svoji državi, regiji in lokalni skupnosti, pogovarjajmo se o tem, spremljajmo predavanja, odpirajmo razprave in ozaveščajmo o pomembnosti in nujnosti reševanja teh kriz.

Kakšne posledice prinašata globalna vodna in higienska kriza?

V okoljih, kjer bi nastopili vodna in higienska kriza, bi se ljudje soočili z vrsto težav. Orišimo jih na primeru skupnosti, ki šteje 100 ljudi:

- Vsak četrti bi zajemal nevarno vodo iz (oddaljenega) vodnega vira ali zanjo stal v vrsti in jo drago plačeval dobavitelju, občutne pa bi bile tudi posledice na zdravje, povezane z rastjo izostankov z dela ali šolanja. Smrt zaradi bolezni, ki jih lahko preprečimo, kot sta uničujoča kolera ali tifus, bi bila stalna nevarnost.
- Vsak peti ne bi imel dostopa do urejenih sanitarij, prizadete bi bile zlasti ženske.

- Skoraj polovica ljudi bi živela na območjih, kjer ne bi bilo zagotovljeno ustrezno čiščenje in odvajanje komunalnih odpadnih voda, kar bi občutno povečalo tveganja za zdravje ljudi.
- Vsak peti pacient ali zdravstveni delavec bi bil v zdravstveni ustanovi brez osnovne oskrbe z vodo ter tako izpostavljen večjemu tveganju za nalezljive bolezni. Številne med njimi bi zdravili zaradi bolezni, ki bi jih sicer lahko preprečili.
- Približno polovica mokrišč v skupnosti bi bilo izgubljenih v nekaj zadnjih desetletjih, kar bi povečalo možnost poplav.
- Bližnja kmetijstvo in industrija bi porabila več kot 80 % razpoložljive vode.
- Suše bi zaradi podnebnih sprememb vse bolj ogrožale vodne vire in preskrbo s hrano. Poplave bi ogrožale vodovodne in kanalizacijske sisteme ter onesnaževale vodne vire.
- Zatečeno stanje ne bi omogočalo sporazumevanja in sodelovanja s sosednjimi skupnostmi za souporabo in varovanje vode.
- Kriza bi nesorazmerno bolj prizadela najrevnejše in najranljivejše člane skupnosti, saj njihovega glasu za izboljšave vodovodnih in kanalizacijskih sistemov oblasti ne bi slišale.

Ključna dejstva

- 1,4 milijona ljudi na leto umre zaradi bolezni, povezanih z onesnaženo vodo, slabimi ali neobstoječimi sanitarijami ter slabo higieno, kar 74 milijonov ljudi pa bo posledice občutilo v kasnejših letih in zaradi njih prezgodaj umrlo. (WHO 2022); bolezni, ki jih lahko preprečimo, kot sta kolera in tifus, predstavljajo smrtno nevarnost v skupnostih brez varno upravljanih vodnih virov in sanitarij. Negativni učinki okužb s črevesnimi zajedavci in podhranjenost lahko zaradi redne driske in bruhanja pustijo vseživljenjske posledice.
- Danes kar četrtnina ljudi (2 milijardi) po svetu nima varne pitne vode. (WHO/UNICEF 2021); »varna« je krajše za uradni izraz »varno upravljana«, kar pomeni pitno vodo, ki je na voljo v stavbi, na razpolago, kadarkoli jo potrebujemo, in ni onesnažena.
- Skoraj polovica svetovnega prebivalstva (3,6 milijarde ljudi) nima varnih sanitarij. (WHO/UNICEF 2021); »varne sanitarije« (uradno »varno upravljane sanitarije«) pomeni stranišče, ki si ga ne delimo z drugimi gospodinjstvi in kjer se človeški izločki varno odvajajo ali od koder se odpeljejo v čistilno napravo.
- 494 milijonov ljudi še vedno prakticira »opravljanje potrebe na prostem«. (WHO/UNICEF 2021); številni ljudje nimajo druge izbire, kot da gredo na stranišče na prostem (na polje, za grm, v jarek, stransko ulico), pogosto ponoči, da jih drugi ne vidijo. Drugje so sanitarije slabo vzdrževane, nedostopne ali kulturološko neprimerne, zato jih ljudje nočejo uporabljati.
- 1,8 milijarde ljudi uporablja zdravstvene ustanove ali je zaposlenih v zdravstvenih ustanovah brez osnovne oskrbe z vodo. (podatki WHO 2021); to pomeni, da skoraj četrtnina svetovnega prebivalstva dela ali se zdravi v klinikah oziroma bolnišnicah, kjer je za vodo treba hoditi ali stati v vrsti več kot 30 minut ali kjer voda prihaja iz nezaščitenega vodnega vira, na primer iz potoka, reke ali ribnika.
- 44 % odpadnih voda iz gospodinjstev na svetu ni varno očiščenih. (UN-Water 2021); to pomeni, da skoraj polovica odpadnih voda, ki prihajajo iz gospodinjstev, iz njihovih stranišč, pomivalnih korit, odtokov in žlebov, steče nazaj v okolje, ne da bi bile iz njih odstranjene škodljive snovi.

- Več kot 50 % mokrišč je bilo izgubljenih od leta 1900 zaradi izsuševanja mokrišč za potrebe kmetijstva. (UNEP); to je ena od mnogih povezav med krizo oskrbe z vodo in podnebno krizo. Zaradi izgube mokrišč izginjajo habitati številnih vrst, vedno manj je rastlin in prsti, ki nase vežejo ogljikov dioksid, uničuje se ekosistem, ki čisti vodo in ščiti pred poplavami.
- Napovedi kažejo, da bodo svetovne potrebe po vodi do leta 2050 (kadar gre za črpanje vode) narasle za 55 odstotkov, zlasti zaradi naraščajočih potreb proizvodnje (povečanje za 400 odstotkov). (OECD 2012); vedno številnejše prebivalstvo bo porablja več vsega. Voda je omejen vir, ki je vedno bolj obremenjen, zato moramo nujno postati učinkovitejši in pravičnejši pri tem, kako jo porabljamo, kje in za koga.
- 72 % vse načrpane vode se porabi v kmetijstvu, 16 % za gospodinjstva in storitve ter 12 % v industriji. (UN-Water 2021); kmetijstvo je daleč največji porabnik vode na svetu. Ob naraščanju števila prebivalstva in vedno večjih potrebah po hrani moramo poskrbeti, da bo kmetijstvo učinkoviteje porablja vodo.
- 43 % vode v Evropi (v nekaterih državah več kot 50 %), skoraj 50 % v ZDA, za katere so izdana vodna dovoljenja, se porabi za hlajenje elektrarn. (UN 2014); tudi tu gre za povezavo med ukrepi za vodo in ukrepi proti podnebnim spremembam. Hitreje kot bomo prenehali z vodno intenzivno proizvodnjo električne energije, hitreje bomo lahko zmanjšali emisije toplogrednih plinov in zmanjšali obremenitev vode.
- Zgolj 24 držav poroča, da imajo za prekomejna porečja sklenjene sporazume o sodelovanju. (UNESCO in UNECE 2021); večina držav ima vodne vire (jezera, reke in vodonosnike), ki na površju ali pod njim segajo čez državno mejo. Ker potrebe po vodi naraščajo in podnebne spremembe terjajo visok davek od vodnih virov, je nujno, da države sodelujejo pri upravljanju teh življenjsko potrebnih virov.

Vir za pripravo prispevka:
 World Water Day (<https://www.worldwaterday.org/>)

Dodatne informacije:
[AGENDA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ 2030](#)